"6D030100-Құқықтану" мамандығы бойынша PhD философия докторы дәрежесін алуға ұсынылған "Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз етудің Конституциялық және қылмыстық – құқықтық негіздері" тақырыбына докторант Бидайшиева Адеми Бахытбеккызының диссертациясына ғылыми кеңесшінің

ПІКІРІ

Зерттеу тақырыбының өзектілігі. Диссертациялық зерттеудің таңдалған тақырыбының өзектілігі күмән тудырмайды және ішкі және халықаралық сипаттағы факторлардың жиынтығына байланысты. Қарқынды өзгермелі геосаяси ахуал, жаһандық және өңірлік сын-қатерлер мен қатерлердің күшеюі жағдайында ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелері кез келген мемлекеттің егемендігі, аумақтық тұтастығы және орнықты дамуы үшін аса маңызды болып табыладыа, Қазақстан Республикасын қоса алғанда. Қазақстанды демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет деп жариялау, оның ең қымбат қазынасы - адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары, ұлттық мүдделер мен конституциялық құрылыстың негіздерін қорғауды сөзсіз мемлекеттік басымдық ретінде айқындайды.

Қазіргі әлем ұлттық қауіпсіздікке төнетін қатерлердің өзгеруімен сипатталады. Дәстүрлі әскери-саяси сын-қатерлермен қатар әскери емес сипаттағы қауіп-қатерлердің маңызы артып келеді: халықаралық терроризм мен діни экстремизм, трансұлттық ұйымдасқан қылмыс, оның ішінде заңсыз қылмыстар.есірткілер мен қару-жарақтың айналымы, киберқылмыс және ақпараттық соғыстар, экономикалық дағдарыстар, экологиялық проблемалар, пандемиялар және бақыланбайтын көші-қон ағындары. Осы қатерлердің кешенді, көбінесе гибридтік сипаты жүйелі тәсілді және тиісті ден қою шараларын әзірлеуді талап етеді.

Ұлттық қауіпсіздіктің Конституциялық жүйемен ажырамас байланысы тақырыпқа ерекше өзектілік береді. Дәл осы Қазақстан Республикасының Конституциясы мемлекеттіліктің құқықтық негізін қалайды, Ұлттық қауіпсіздік жүйесіндегі қорғау объектілері болып табылатын адам мен азаматтың билігін, құқықтары мен бостандықтарын ұйымдастыру қағидаттарын айқындайды. Конституциялық құрылыстың мызғымастығын қамтамасыз ету, егемендік пен аумақтық тұтастықты қорғау ұлттық қауіпсіздіктің негізгі міндеттері болып табылады. Жұмыста А. Б. Бидайшиева Конституция бүкіл қауіпсіздік жүйесінің құқықтық негізі болып табылатындығын дәлелдейді.

Қылмыстық-құқықтық шаралар ұлттық мүдделерді аса қауіпті қол сұғушылықтардан қорғауда шешуші рөл атқарады. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінде конституциялық құрылыстың негіздеріне, қорғаныс қабілетіне, экономикалық және ақпараттық қауіпсіздікке нұқсан келтіретін әрекеттердің алдын алуға, жолын кесуге және жазалауға бағытталған нормалар корпусы бар. Конституциялық тұрғыдан

өзара байланысты кешенді зерттеу-диссертацияда қабылданған ұлттық қауіпсіздікті қорғаудың құқықтық кепілдіктері мен қылмыстық-құқықтық тетіктері қазіргі заманғы қауіп-қатерлерге қарсы тұрудың интеграцияланған тәсілін жасауға мүмкіндік беретін маңызды ғылыми және практикалық қызығушылық тудырады.

Зерттеудің өзектілігі модернизация процестерімен күшейтіледі. Қазақстанда болып жатқан оқиғалар, соның ішінде конституциялық реформалар мен "Әділетті Қазақстанды" құрудың стратегиялық бағыты, бұл ұлттық қауіпсіздіктің бүкіл жүйесін жаңа жағдайларға бейімдеуді талап етеді. Мемлекет басшысының мәлімдемелері Қ.-Ж. Тоқаевтың аумақтық тұтастықтың, халық бірлігінің және экстремизмге қарсы іс-қимылдың маңыздылығы туралы ұлттық қауіпсіздік мәселелерін жан-жақты ғылыми тұрғыдан түсінудің мемлекеттік маңыздылығы атап өтіледі. Бидайшиева А.Б. диссертациясы Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздік жүйесінің генезисін, қазіргі жағдайын және нормативтік-құқықтық қамтамасыз етілуін терең талдауды ұсына отырып, осы күрделі процестерді теориялық тұрғыдан түсінуге қомақты үлес қосады. Осылайша, диссертация тақырыбы уақытылы және мазмұнды болып табылады.

Зерттеудің мақсаты мен міндеттері. А. Б. Бидайшиеваның диссертациялық жұмысының мақсаты Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз етудің конституциялық және қылмыстық-құқықтық негіздерін кешенді зерттеу, олардың диалектикалық өзара байланысын анықтау және ұлттық мүдделерді қорғаудың қолданыстағы жүйесін жетілдіру бойынша ғылыми негізделген ұсыныстар әзірлеу болып табылады.

Қойылған мақсатқа жету үшін автор келесі негізгі міндеттерді ойдағыдай шешті:

- ұлттық қауіпсіздіктің түсінігі, мәні, мазмұны және генезисі зерттелді, оның Қазақстан Республикасының конституциялық құрылымы жүйесіндегі орны анықталды;
- Қазақстанның ұлттық қауіпсіздігін нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету және тұжырымдамасын қалыптастыру мен дамыту кезеңдері талданды;
- ұлттық қауіпсіздікке төнетін қазіргі заманғы қатерлер жүйесі қаралды;
- мемлекеттік органдардың, оның ішінде Қазақстан Республикасының Президенті мен құқық қорғау органдарының ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету тетіктеріндегі конституциялық-құқықтық мәртебесі мен рөлі зерттелді;
- ұлттық қауіпсіздіктің әртүрлі салаларын (қоғамдық, әскери, саяси, экономикалық, ақпараттық, экологиялық) қорғаудың конституциялық-құқықтық және қылмыстық-құқықтық аспектілеріне талдау жасалған.;
- зерттелетін саладағы заңнаманы және құқық қолдану практикасын жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірленді.

Қойылған міндеттерді диссертация дереккөздер мен ғылыми әдебиеттердің кең базасын тарта отырып, жоғары ғылыми-теориялық деңгейде шешті.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы. А. Б. Бидайшиеваның диссертациялық зерттеуінің ғылыми жаңалығы Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз етудің конституциялық және қылмыстық-құқықтық негіздерін талдауға тұтас, кешенді тәсілді әзірлеу және негіздеу болып табылады. Жұмыста алғаш рет ұлттық мүдделерді қорғау контекстінде конституциялық-құқықтық институттар мен қылмыстық-құқықтық тетіктердің өзара іс-қимылына жүйелі талдау жүргізілді. Автор заңнаманың және стратегиялық құжаттардың өзекті өзгерістерін ескеріп, проблемаларды анықтап, оларды шешу жолдарын ұсынды.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы

Жұмыстың практикалық маңыздылығы онда тұжырымдалған қорытындылар мен ұсынымдар ҚР Ұлттық қауіпсіздік саласындағы нормативтік-құқықтық базасын жетілдіру кезінде, сондай-ақ мемлекеттік органдардың, құқық қорғау құрылымдары мен арнайы қызметтердің практикалық қызметінде заң шығару қызметінде пайдаланылуы мүмкін екендігімен айқындалады. Диссертация материалдары оқу процесінде заңгерлік университеттер мен факультеттерді пайдалану үшін құнды болып табылады.

Ғылыми нәтижелерді сынақтан өткізу

Диссертациялық зерттеудің негізгі теориялық ережелері мен практикалық ұсыныстары жеткілікті сынақтан өтті. Жұмыс нәтижелері халықаралық және республикалық ғылыми-практикалық конференцияларда баяндалды. Диссертация тақырыбы бойынша білім және ғылым саласындағы уәкілетті орган ұсынған басылымдарда, сондай-ақ Scopus деректер базасында индекстелетін халықаралық ғылыми басылымда ғылыми мақалалар жарияланды.

Диссертацияның мазмұны мен ресімделуіндегі кемшіліктер.

Диссертацияның мазмұны толығымен ашылған, сенімді ғылыми дәлелдерге негізделген және сот практикасына, нормативтік құқықтық актілерге және халықаралық келісімдерге терең талдауды қамтиды. Ресімдеуде бұзушылықтар анықталған жоқ, жұмыстың құрылымы қисынды, баяндау стилі академиялық стандарттарға сәйкес келеді.

Адеми Бахытбекқызы Бидайшиеваның "Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз етудің Конституциялық және қылмыстық-құқықтық негіздері" тақырыбындағы диссертациясы заң ғылымын дамыту және ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы құқық қолдану практикасын жетілдіру үшін маңызды теориялық және практикалық маңызы бар өзекті ғылыми міндет шешілген дербес, аяқталған ғылыми зерттеу болып табылады. Жұмыс философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін диссертацияларға қойылатын барлық талаптарға сәйкес келеді және қорғауға ұсынылады.

Ғылыми кеңесші:
«Әділет» ЖҚМ
PhD докторы, ассоц.профессор Тлешалиев Н.Д.